

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafroz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Raupov Xolmamat Rashidovich, Xaitova Olmaxon Saidovna

O'ZBEKISTONDA KON-METALLURGIYA SOHASI TARAQQIYOTIDA BERUNIY

ILMIY METODOLOGIYASINING O'RNI 13-19

Muminov Ulmas Ravshanqulovich

QADIMGI TURKIYLARDA DAVLATCHILIK AN'ANALARI 20-30

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

MEHNAT MIGRATSIYASINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI:

XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY QONUNCHILIK 31-37

Absalom Ziyadullayevich Xujanazarov

YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SURXONDARYO VILOYATIDA

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR 38-43

Allamuratov Shuxrat Ashurovich

BUXORO AMIRLIGINING ICHKI SAVDO-TRANZIT ALOQALARIDA

AMUDARYO SUV YO'LINING O'RNI 44-49

Sabirov Mansurbek

AMUDARYO SOHILI BO'YLAB XALQARO KARVON YO'LIDA RIVOJLANGAN

O'RTA ASR VA SHAHARLARI SAHIFASI 50-53

Matnazarova Mohira Uktamovna

KO'CHMANCHI CHORVADORLAR CHORVACHILIK XO'JALIGINING

SHAKLLANISH OMILLARI 54-59

Shukurillayev Yunus Asrorovich

BUXORO AMIRLIGIDA HARBIY UNVON VA MANSABLARGA TAYINLANISHIGA

OID HUIJATLAR TAHLILI (QO'SHBEGI DEVONXONASI ARXIVI HUIJATLARI ASOSIDA)..... 60-67

Esanova Nilufar

O'ZBEKISTONDA XALQARO MUNOSABATLARNING USTUVOR YO'NALISHLARI

VA ULARNING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI 68-73

Jumayev Abdumo'min Fayziyevich

IBN SINONING ASH-SHIFO ASARINING ISLOM VA YEVIROPA FALSAFASIGA TA'SIRI 74-82

Pardaxol Normamatova Ochildiyevna

MUSTAQILLIK YILLARIDA SURXONDARYO VILOYATINING

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI XALQARO HAMKORLIGI 83-87

Elboyeva Shaxnoza

O'ZBEK OLIMALARINING XALQARO ILM-FAN, MADANIYAT RIVOJIGA

HAMDA FAN VA TEXNIKA TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSALARI 88-94

Джаббаровова Юлдуз Джуманиязовна

РОЛЬ ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ

ИДЕНТИЧНОСТИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА 95-100

Tuyev Fazliddin Erkinovich

2009–2011-YILLARDA BUXORO, SAMARQAND, NAVOIY SANOATIDA

O'SISH VA XALQARO HAMKORLIK DINAMIKASI 101-104

<i>Жураева Камола Сайфиддиновна</i> КАСПИЙСКИЙ РЕГИОН ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ УЗБЕКИСТАНА	105-109
<i>Abdujabborov Kamoliddin</i> QADIMGI BAQTRIYA VA AVESTO JAMIYATI DAVRI QISQACHA TAHLILI	110-115
<i>Mamanov Abdurahim Abduhakimovich</i> TEMURIYLAR VA ULARDAN KEYINGI SULOLALAR DAVRIDA DINIY HOKIMIYATNING KUCHAYISHI (SABABLAR VA NATIJALAR)	116-122
<i>Xolmatov Shukurillo Ziyoviddin o'g'li</i> INGLIZ TILLI TADQIQOTLARDA ILK O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO TARIXINING O'RGANISH BOSQICHLARI	123-128
<i>Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich</i> O'ZBEKISTON IJTIMOYIY-IQTISODIY HAYOTIDA AYOLLARNING O'RNI VA GENDER TENGLIGI MASALALARI (TARIXIY-IJTIMOYIY TAHLIL 1991-2025-YY)	129-136
<i>Matyagbov Toyirjon Sultanbayevich</i> JANUBIY OROLBO'YI HUDUDIDA NEOLIT DAVRI KULOLCHILIGIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	137-140

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> ОБЩЕНАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА НА ТЕРРИТОРИИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА	141-153
<i>Shodmonov Abduvohid Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON TARIXIY YODGORLIKLARINI RAQAMLI TURIZM ORQALI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH	154-157

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Otamuratov Sarvar</i> YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA YANGI TASHABBUSLAR VA QONUNGA TAKLIF ETILAYOTGAN MUHIM QO'SHIMCHALAR	158-164
<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYA VA BUZG'UNCHI FAOLIYATNING SHAKLLANISHIDA SALBIY TARBIYA VA ATROF-MUHIT TA'SIRI	165-171
<i>Raxmatova Xolidaxon Xolikovna</i> XOJA AHROR VALIY MUROSAGA OID QARASHLARINING FALSAFIY MOHIYATI	172-178
<i>O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna</i> ABDULXAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPONNING BADIY-ESTETIK MEROSI	179-183
<i>Yazdonov Ulug'bek Tashmurotovich</i> TA'LIM VA TARBIYA – JAMIYATNI MA'NAVIY-MADANIY DEFORMATSIYALASHUVDAN SAQLOVCHI OMILDIR	184-189
<i>Абдуллаева Махбуба Нуруллаевна, Жалалова Гулбахор Одилжоновна</i> КОГНИТИВНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ НАУКИ В IX – XII ВЕКАХ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	190-197

<i>Rasulov Hakim Mamanovich</i> DAVLAT VA JAMIYAT O'ZARO ALOQADORLIGINING SIYOSIY-INSTITSIONAL TAHLILI	198-201
<i>Azamova Sitora Ayonovna</i> O'ZBEKISTON ZAMINIDA EKOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	202-206
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> FUTUROLOGIK TAFAKKURDA SUN'IY INTELEKTNING NAMOYON BO'LISHI	207-212
<i>Namazova Yulduz Muzaffarovna</i> RAQAMLI SIVILIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY TA'LIMNING STRUKTURAVIY-FUNKSIONAL JIHATLARI	213-217
<i>Abdurazoqov Gulmurod Musurmonqulovich</i> MAFKURAVIY OMILLARNING YOSHLAR KAMOLOTIGA TA'SIRI NAMOYON BO'LISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	218-224
<i>Tojibayev Baxromjon Turabayevich</i> "PREKARIAT" TUSHUNCHASINING GENEZISI: ETIMOLOGIYA, FALSAFIY-IJTIMOYIY ANGLASH	225-229
<i>Tursunova Laylo Ergashevna</i> TILAB MAHMUDOVNING ADABIY ESTETIK QARASHLARINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI	230-235
<i>Филиппов Ольгерд Александрович</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ТРАДИЦИЯ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБЩЕСТВА	236-244
<i>Chorieva Madina Aliyevna</i> INKLYUZIV TAFAKKUR — JAMIYATNING BARQAROR RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSI	245-249
<i>Zakirova Nigora Xalmaxammatovna</i> AXBOROT MAKONIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH IMKONIYATI	250-254
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> AXBOROT IMPERIALIZMI TAHDIDLARI	255-261
<i>Karimov Zafarbek Ataboyevich</i> TA'LIM TIZIMINI SOTSIOLOGIK-FALSAFIY TAHLIL QILISHDA GUMANITAR YONDASHUVLAR	262-267
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLAT HAQIDAGI G'ARBONA QARASHLAR: FALSAFIY-ILMIY TAHLIL	268-272
<i>Shaydullayev Normamat Sherkuziyevich</i> RAQAMLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA INSON QADRI VA ONG EVOLYUTSIYASI	273-278
<i>Tursunova Olmos Fayziyevna</i> YOSHLAR HUQUQIY ONGI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	279-284
<i>Turaeva Sanobar Khalimovna</i> EASTERN EDUCATION - THE IMPORTANCE OF UPBRINGING IN THE FORMATION OF HUMAN QUALITIES IN YOUNG PEOPLE	285-287

<i>Jo'rayev Akram Namozovich</i> EKSTREMIZM G'OYALARIGA QARSHI KURASHDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH MEXANIZMLARINING PSIXOLOGIK VA FALSAFIY ASOSLARI	288-291
<i>Taylyakova Feruzahon Sultanovna</i> GLOBALASHUV - MA'NAVIYATNI ANGLASH OMILI	292-296
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MAHALLA VA OILADA YOSHLAR AXLOQINI ME'YORLASHTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	297-302
<i>Sherboboyev Muxriddin, Javlonbek Hafizullayev</i> KARL POPPERNING BILISH FALSAFASIGA OID QARASHLARI	303-307
<i>Nasriddinov Faxriddin Xalmamatovich</i> AXBOROT VA AXBOROT TIZIMLARINING FALSAFIY TAHLILI	308-314
<i>Ochilov Husan</i> MILLIY AN'ANA VA MODERNIZATSIYA UYG'UNLIGINING FALSAFIY TAHLILI	315-321
<i>Madaminov Nasimjon</i> MILLIY MUSIQIY MEROS ASOSIDA YOSHLARNING ESTETIK DIDI VA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	322-326
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdammovna</i> MEHNAT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH SOHADAGI XORIJIY TAJRIBALAR	327-331
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SCIENCE/ILM KONSEPTLI FRAZELOGIK BIRLIKLARNING LINGOMADANIY XUSUSIYATLARI	332-337
<i>Payzibayeva Madinaxon Sobirjon qizi</i> INGLIZ XALQ ERTAKLARI OBRAZLARINING BADIY XUSUSIYATLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	338-342
<i>Axmedov Anvar Botirovich</i> NEMIS TILI TIZIMIDA O'ZLASHMA NEOLOGIZMLARNING ROD KATEGORIYASIGA EGA BO'LIH MASALASI	343-347
<i>Djabbarova Shoirra Baltayevna</i> ETNOGRAFIK REALIYALARNING LINGVISTIK XUSUSIYATI	348-351
<i>Genjemuratov Yaqipbek Baxriyatovich</i> FELETONNING JANR SIFATIDA ANIQLASH MUAMMOLARI	352-355
<i>Tadjiyeva Mastura Fayzullayevna</i> INGLIZ MAQOLLARIDA "LOVE" KONSEPTINING VOQELANISHI	356-360
<i>Qurbonova Gulnoza Abduholiq qizi</i> GIDRONIMLARINING STRUKTUR-SEMANIK TAHLILINING XUSUSIYATLARI	361-364
<i>Ayimbetova Shiyryn Jabbar qizi</i> BOLALAR ADABIYOTINING POETIK-FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI: YOSH PSIXOLOGIYASI, DIDAKTIKA, AKSILOGIYA	365-371
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> O'ZBEK TILIDAGI IBORALARINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI VA FRANSUZ TILIGA TARJIMASI	372-375

<i>Бабаева Зарина Сайфуллаевна, Фёдорова Арина Максимовна</i> ГЕЙМИФИКАЦИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	376-385
<i>Xushmatatova Aminaxon</i> LINGUOCULTURAL FEATURES OF SPEECH INTENTION IN THE DISCOURSE OF ENGLISH AND UZBEK DRAMATIC WORKS	386-392
<i>Saparniyazova Sarbinaz Baxtiyarovna</i> THE INFLUENCE OF CONTEXTUAL FACTORS ON THE PERCEPTION OF THE PRAGMATICS OF APOLOGY IN ENGLISH AND UZBEK	393-397
<i>Adxamova Shirin Farhodjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA EMOTSIONAL HOLATNI IFODALOVCHI KOLLOKATSIYALARNING QIYOSIY TADQIQI	398-401
<i>Машарипова Валентина</i> ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ВЕРБАЛИЗАЦИИ ПАРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПОРТРЕТНЫХ ОПИСАНИЯХ В АНГЛИЙСКИХ И РУССКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ	402-405
<i>Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SINTAKTIK XUSUSIYATLARI	406-411
<i>Raxmonova Yulduz Xusanovna</i> ADABIY ASARLARDA IJTIMOIIY FOJIAVIYLIKNING ESTETIK TALQINI	412-417
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> ADABIYOTDA ANIMALISTIK JANR VA RAMZIY OBRAZLAR BO'YICHA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR	418-427
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Фазилов Фарход Маратович</i> УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДИПФЕЙКОВ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	428-439
<i>Zokirov Sherzod Ilxom o'g'li</i> FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH BO'YICHA CHET EL DAVLATLARI TAJIRIBASI: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL	440-448
<i>Rakhmonov Tolib</i> ISSUES OF DETERMINING THE CIVIL LEGAL STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UZBEKISTAN	449-454
<i>Sobitxonov Joxongir Zunnurxon o'g'li</i> ISLOM BANKLARI FAOLIYATIDA "FATVO SHOPPING" AMALIYOTI VA UNING OLDINI OLISH BO'YICHA HUQUQIY MEKANIZMLAR	455-462
<i>Mamatmurodov Farrux Farhod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA SUKUKNI RIVOJLANTIRISH: HUQUQIY ISLOHOTLAR, INFRATUZILMA, MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	463-472
<i>Юнусов Достонбек Анваржон угли</i> ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	473-481

<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanishbayevich</i> JINOYAT PROTSSESSIDA AYBLOV FUNKSIYASINI AMALGA OSHIRUVCHI SUBYEKTLARNING HUQUQIY MAQOMIGA OID MUAMMO VA YECHIMLAR	482-489
<i>Xidirov G'anisher Tojimurodovich</i> TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI USTIDAN SUD NAZORATINING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	490-499
<i>Baxronov Ravshan Rashid o'g'li</i> SUN'IY INTELLEKT VA INSON HUQUQLARI: NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	500-504
<i>Усмонов Малик</i> ОТСЛЕЖИВАНИЕ И ЗАМОРАЖИВАНИЕ НЕЗАКОННО ПОЛУЧЕННЫХ АКТИВОВ: СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ	505-510
<i>Abdusatarov Jaloliddin Sharafutdin o'g'li</i> RAQAMLI AKTIVLAR BILAN BOG'LIQ NIZOLARNI HAL QILISHNING MUQOBIL USULLARI	511-517
<i>Islomqulova Shohsanam Vahobjon qizi</i> TIBBIYOT XODIMINING KASBIY JAVOBGARLIGINI SUG'URTALASHDA SUG'URTA TOVONI, SUG'URTA PULI VA SUG'URTA MUKOFOTI TUSHUNCHALARINING MOHIYATI	518-524
<i>Ibodullo Xayrullo Jaxongir o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJIY DAVLATLAR SUDYALARINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAQOMI	525-530
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xolmatova Ziroatxon Anvarovna</i> BO'LG'USI PEDAGOGLARDA NOSTANDART TESTLARNI TUZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI	531-534
<i>Mamajonova Gulnoza Karimovna</i> AXLOQIY VA ESTETIK TARBIYA INTEGRATSIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI	535-539
<i>Gulomova Komila Maxamatjanovna</i> TA'LIMDA FAOL O'QITISH METODLARINING SAMARADORLIGI: TAJRIBA VA TAHLIL	540-544
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyev qizi</i> BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHI –PEDAGOGLARINING IJODIY KOMPETENSIYALARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	545-549
<i>Фадлиева Амина Ильхамовна</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА КАРЛА РОДЖЕРСА И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	550-556
<i>Rajabov Eldor Erkinovich</i> THE ROLE OF PEER REVIEW TO IMPROVE WRITING EFFECTIVELY AMONG EFL STUDENTS	557-561
<i>Jumagulova Aziza Abduljalil qizi</i> BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK BOSQICHIDAGI DZYUDOKILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI JISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	562-573

<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i> "MOTIVATSION YONDASHUV" HAMDA "KREATIV FIKRLASH" TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATI	574-578
<i>Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi</i> BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA PRAGMATIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	579-585
<i>Hamroyeva Robiya Sherali qizi</i> KELAJAK PEDAGOGLARINING TANQIDIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-591
<i>Tug'anboyeva Zamiraxon Shuxratbek qizi</i> TALABA KURASHCHI QIZLARNING KUCH CHIDAMLILIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH METODIKASI	592-598
<i>Sadritdinova Dinora A'zamjon qizi</i> WEB ILOVALARNI LOYIHALASHGA OID KOMPETENTLIK VA UNI RIVOJLANTIRISH	599-602
<i>Солохиддинова Фазилатхон Мухиддин кизи</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ УСВОЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ	603-611
<i>Ниязова Регина Рустамовна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА	612-615

Received: 2 October 2025
Accepted: 15 October 2025
Published: 25 October 2025

Article / Original Paper

THE MANIFESTATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FUTUROLOGICAL THINKING

Holmirzaev Hurshid Nakibillaevich

Doctor of Philosophy (PhD) in Philosophical Sciences

Associate Professor of the Department of Philosophy at Andijan State University

Abstract. The article philosophically analyzes the manifestation of artificial intelligence in futurological thinking. It examines the transformation of human potential, issues of cyber-consciousness and the digital subject. The study theoretically substantiates the social, moral, and spiritual implications of artificial intelligence, as well as possible civilizational scenarios of the future.

Keywords: artificial intelligence, futurological thinking, human potential, transformation, cyber-consciousness, digital subject, ethics, spirituality, civilization, scenario.

FUTUROLOGIK TAFAKKURDA SUN'IY INTELLEKTNING NAMOYON BO'LISHI

Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Andijon davlat universiteti Falsafa kafedrası dotsenti

E-mail: sokin3548@umail.uz

<http://orcid.org/0000-0002-6546-3159>

Annotatsiya. Maqolada futurologik tafakkurda sun'iy intellektning namoyon bo'lishi ilmiy-falsafiy jihatdan tahlil etilgan. Inson salohiyatining transformatsiyasi, kiberong va raqamli subyekt masalalari yoritilgan. Sun'iy intellektning ijtimoiy, ma'naviy va axloqiy ta'sirlari, shuningdek, kelajak sivilizatsion ssenariylari nazariy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, futurologik tafakkur, inson salohiyati, transformatsiya, kiberong, raqamli subyekt, axloq, ma'naviyat, sivilizatsiya, ssenariy.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI9Y2025N31>

Kirish. XXI asr sivilizatsiya taraqqiyotining eng muhim belgilaridan biri — sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi va ularning inson hayotining barcha jabhalariga kirib borishi hisoblanadi. Agar industrial jamiyatning asosiy belgisi mexanizatsiya va avtomatizatsiya bo'lgan bo'lsa, raqamli jamiyatning belgisi — sun'iy intellektning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlarda ustuvor ahamiyat kasb etishi bilan belgilanadi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt faqat texnik yoki amaliy vosita emas, balki insoniyatning kelajak haqidagi tasavvurlari, falsafiy mulohazalari va futurologik tafakkurida asosiy mavzuga aylanmoqda.

Futurologik tafakkur — kelajakni faqat fantaziya yoki utopik tasavvur sifatida emas, balki ilmiy-nazariy va falsafiy asoslarda tahlil qilishga qaratilgan intellektual yondashuvdir. U jamiyatdagi demografik o'zgarishlar, ekologik muammolar, texnologik innovatsiyalar va global geosiyosiy jarayonlarni umumiy kontekstda ko'rib chiqadi. Shu ma'noda futurologiya va

futurologik tafakkur sun'iy intellekt kabi zamonaviy texnologiyalarning insoniyat taqdiridagi o'rnini anglashda muhim metodologik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Sun'iy intellektning futurologik namoyon bo'lishi inson salohiyatining transformatsiyasi bilan uzviy bog'liq. Ya'ni, sun'iy intellekt insonning kognitiv, ijodiy va tashkiliy imkoniyatlarini kengaytirar ekan, bir vaqtning o'zida axloqiy, huquqiy va ma'naviy savollarni ham kun tartibiga qo'ymoqda. Masalan, kiberong, raqamli individuallik, transgumanizm kabi konsepsiyalar futurologik tafakkurning markaziy mavzulariga aylandi. Bu jarayonda insonning mohiyati va qadriyatlari qay darajada saqlanishi yoki o'zgarishi, jamiyatning tenglik va erkinlik tamoyillari qanday transformatsiyaga uchrashi masalalari asosiy nazariy va amaliy tahlil nuqtalari hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Sun'iy intellektning jamiyat va inson salohiyatiga ta'siri haqidagi ilmiy-nazariy tadqiqotlar oxirgi yarim asr mobaynida jadal rivojlandi. Xususan, futurologiya va ijtimoiy falsafa sohasidagi izlanishlar bu jarayonning nazariy chegaralarini belgilab berdi.

Futurologiyaning ilmiy asoslari taniqli olimlar — **O. Flextxaym** (Flechteim, 1966) [1], **E. Toffler** (Toffler, 1970), [2] **D. Bell** (Bell, 1973) [3] va **I.Vallersteyn** (Wallerstein, 2004) [4] asarlarida keng yoritilgan. Ular kelajak tahlilini utopik yoki taxminiy ssenariy sifatida emas, balki ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar va sivilizatsion o'zgarishlarning ilmiy tahlili sifatida asoslab berdilar.

Sun'iy intellekt masalasida esa **N. Bostrom**ning "Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies" [5], **R. Kursveyl**ning "The Singularity is Near" [6] asarlari fundamental manba sifatida xizmat qiladi. Ularda sun'iy intellektning kelajakda inson salohiyatini ortiqcha darajada oshirishi bilan bir qatorda, uning mavjudligiga tahdid solishi mumkinligi ham ta'kidlanadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlar asosan ikki yo'nalishda amalga oshirilgan:

1. **Texnologik va amaliy tadqiqotlar** — sun'iy intellektning texnika, iqtisodiyot va boshqaruv sohasidagi qo'llanilishi.
2. **Falsafiy va futurologik tadqiqotlar** — inson salohiyati, axloq, ma'naviyat va sivilizatsiya kelajagi nuqtai nazaridan tahlil.

Biroq ushbu ikki yo'nalishni uyg'un holda ko'rib chiqish zarurati mavjud, zero sun'iy intellektning kelajakdagi ta'siri nafaqat texnik, balki ijtimoiy-madaniy va falsafiy qirralarda namoyon bo'ladi.

Metodologik asos. Ushbu maqolada tadqiqotni amalga oshirishda bir qator ilmiy va falsafiy metodologik asoslarga tayanilgan. Birinchi navbatda, dialektik metod muhim ahamiyat kasb etadi. U inson va sun'iy intellekt munosabatlaridagi ziddiyatlar, uyg'unlik va transformatsiya jarayonlarini chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Dialektik yondashuv sun'iy intellektning faqat ijobiy jihatlarini emas, balki ehtimoliy salbiy ta'sirlarini ham to'liq anglashga xizmat qiladi.

Shuningdek, sistemali yondashuvdan keng foydalanildi. Uning yordamida sun'iy intellekt faqat texnik vosita sifatida emas, balki jamiyat, madaniyat va inson ongini qamrab oluvchi murakkab tizim sifatida o'rganiladi. Bunday yondashuv sun'iy intellektning turli sohalarga ta'sirini kompleks tarzda tahlil qilish imkonini yaratadi.

Tadqiqotning muhim nazariy asoslaridan biri — antropologik paradigmadir. U inson salohiyatining mohiyati va qadriyatlari sun'iy intellekt ta'sirida qanday o'zgarishini ochib

berishga qaratilgan. Bu yoʻnalishda “kiberong”, “raqamli subyekt” kabi ilmiy tushunchalar tadqiqot obyekti sifatida tahlil etildi.

Bundan tashqari, maqolada futurologik modellash usuli ham qoʻllanildi. Uning yordamida ehtimoliy kelajak ssenariylari — optimistik, pessimistik va realistik variantlarda koʻrib chiqildi. Jahon va milliy manbalardagi ilmiy bashoratlar solishtirma tahlil qilinib, sunʼiy intellektning insoniyat taqdirida qanday namoyon boʻlishi mumkinligi haqida ilmiy xulosalar chiqarildi.

Shuningdek, tadqiqot ijtimoiy-falsafiy tahlil asosida ham olib borildi. Bu usul sunʼiy intellektning insoniyat madaniyati, axloqiy meʼyorlari va ijtimoiy institutlariga taʼsirini chuqur anglash imkonini berdi. Ushbu tahlil natijalari shuni koʻrsatadiki, sunʼiy intellektning kelajakdagi namoyon boʻlishi insoniyat salohiyati va falsafiy-axloqiy qadriyatlar bilan uzviy bogʻliqdir.

Shuning uchun maqolaning metodologiyasi texnokratik tahlil bilan cheklanib qolmasdan, ijtimoiy-falsafiy va antropologik asoslarga suyandi. Bu esa sunʼiy intellekt fenomenini inson qiyofasi, madaniyati va kelajak sivilizatsiyasi bilan uygʻun holda anglash imkonini berdi.

Muhokama. Sunʼiy intellektning futurologik tafakkurda namoyon boʻlishi, avvalo, inson salohiyati bilan bogʻliq munosabatlar orqali anglanadi. Uning taʼsiri ikki tomonlama xususiyatga ega: bir tomondan, sunʼiy intellekt insonning intellektual imkoniyatlarini kengaytirib, bilim olish, qaror qabul qilish va ijodiy jarayonlarni yanada samarali tashkil etish imkonini yaratadi; ikkinchi tomondan esa, u insoniyatning maʼnaviy-axloqiy qadriyatlariga, shaxsiylik va mustaqillik tamoyillariga jiddiy sinov qoʻyishi mumkin. Futurologik nuqtai nazardan qaralganda, sunʼiy intellekt inson salohiyatining turli qirralarda transformatsiyaga uchrash jarayonini belgilaydi. Birinchi navbatda kognitiv oʻzgarishlar koʻzga tashlanadi: inson xotirasi va tafakkuri raqamli vositalar bilan uygʻunlashishi natijasida “kiberong” deb ataladigan yangi ilmiy-falsafiy tushuncha yuzaga keladi. Shu bilan birga, ijtimoiy sohada ham jiddiy oʻzgarishlar roʻy beradi: mehnat bozorida yangi kasblar paydo boʻladi, ayrimlari esa yoʻqolib ketadi, ijtimoiy munosabatlar esa yangi texnologik chizmalar asosida shakllanadi. Bundan tashqari, axloqiy jihatdan ham transformatsiya muqarrar boʻladi, chunki inson va mashina oʻrtasidagi chegaralarni belgilash, insoniylik, masʼuliyat va maʼnaviy qadriyatlarni qayta baholash zarurati kun tartibiga chiqadi.

Futurologik tafakkur nuqtai nazaridan eng muhim savol shundaki: sunʼiy intellekt inson imkoniyatlarini kengaytiruvchi vositami yoki uning mohiyati va qadriyatlariga tahdid soluvchi kuchmi? Optimistik yondashuv vakillari fikricha, sunʼiy intellekt orqali insonning ijodiy va intellektual quvvati sezilarli darajada ortib, insoniyat yangi sivilizatsion bosqichga qadam qoʻyishi mumkin. Pessimistik qarashlar esa aksincha, sunʼiy intellektning insoniyat ustidan nazorat oʻrnatishi, shaxsiy erkinlikni cheklashi va maʼnaviy qadriyatlarni yoʻqqa chiqarishi ehtimoli mavjudligini taʼkidlaydi. Realistik yondashuv esa ushbu jarayonni bir yoʻnalishli emas, balki ijobiy va salbiy tendensiyalar uygʻunligida kechadigan murakkab jarayon sifatida baholaydi.

Shu tariqa, futurologik tafakkur inson va sunʼiy intellekt munosabatini faqat texnik yoki amaliy nuqtai nazardan emas, balki ijtimoiy-falsafiy jarayon sifatida tahlil qilish zarurligini koʻrsatadi.

Shu bilan birga, milliy va global kontekstdagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellektning kelajakdagi namoyon bo'lishi insoniyat oldiga bir-biri bilan uzviy bog'liq ikki muhim vazifani qo'yadi. Birinchi vazifa — inson salohiyatini rivojlantirish va uni qo'llab-quvvatlashdir. Buning uchun ta'lim tizimida sun'iy intellektdan samarali foydalanish, bilim olish jarayonlarini individuallashtirish, insonning kognitiv va ijodiy imkoniyatlarini kengaytirish alohida ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, tibbiyot sohasida sun'iy intellekt texnologiyalari orqali erta tashxis qo'yish, individuallashtirilgan davolash usullarini joriy etish va inson salomatligini muhofaza qilish imkoniyatlari paydo bo'ladi. Ijtimoiy boshqaruv sohasida esa sun'iy intellekt orqali jamiyatdagi resurslar taqsimotini optimallashtirish, qaror qabul qilish jarayonlarini faktlarga asoslangan holda amalga oshirish va global muammolarga samarali yechim topish imkoniyatlari ochiladi.

Ikkinchi vazifa — sun'iy intellektdan foydalanish jarayonida axloqiy va huquqiy chegaralarni belgilashdir. Bu masala inson qadr-qimmat, shaxsiy huquqlar va ma'naviy me'yorlarni asrab qolish nuqtai nazaridan juda muhimdir. Chunki texnologiyalar rivojlanishi inson erkinligi, shaxsiy hayot daxlsizligi va ijtimoiy tenglikka tahdid solishi mumkin. Shuning uchun ham sun'iy intellektni qonunchilik asosida tartibga solish, uning axloqiy me'yorlar bilan uyg'unligini ta'minlash va uni inson manfaatlariga xizmat qildirish global va milliy miqyosda hal etilishi lozim bo'lgan dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Sun'iy intellektning namoyon bo'lishi iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash bilan birga, butun insoniyatning ma'naviy kelajagini belgilab beruvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. U insoniyatning ilmiy-texnika taraqqiyoti orqali yangi bosqichga qadam qo'yishida vosita sifatida xizmat qilishi mumkin, ammo shu bilan birga, inson qadriyatlari va ma'naviyatini asrab qolish masalasi hal etilmasa, u insoniyat kelajagi uchun tahdidli kuchga aylanishi ehtimoldan holi emas.

Shu bois sun'iy intellekt va inson salohiyati uyg'unligi masalasi faqat texnik muammo emas, balki global sivilizatsion yo'nalish, ijtimoiy-axloqiy sinov va falsafiy tahlil talab etuvchi jarayondir. Uning kelajakdagi namoyon bo'lishi insoniyatning ma'naviy kelajagini belgilab berishi mumkin va aynan shu jihati bilan futurologik tafakkurning eng asosiy mavzularidan biriga aylanadi.

Natijalar. Olib borilgan tahlillardan kelib chiqadigan xulosalar shuni ko'rsatadiki, futurologik tafakkurda sun'iy intellektning namoyon bo'lishi insoniyat uchun bir vaqtning o'zida ham yangi imkoniyatlar, ham murakkab sinovlar manbai sifatida namoyon bo'lmoqda. Sun'iy intellekt inson salohiyatini kengaytiruvchi muhim omil sifatida, avvalo, kognitiv jarayonlarni tezlashtirish, axborotni qayta ishlash va ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlashda o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, futurologik tafakkur ushbu jarayonni faqat texnologik yangilik doirasida emas, balki insoniyat taqdiri va sivilizatsion rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida talqin qiladi. Demak, sun'iy intellekt masalasi inson va jamiyatning kelajakdagi qiyofasi bilan uzviy bog'liq holda o'rganilishi zarur.

Shu nuqtai nazardan qaralganda, insonning ijtimoiy va ma'naviy qiyofasi ham yangi transformatsiya jarayoniga kirib bormoqda. Kiberong, raqamli shaxsiyat kabi tushunchalar orqali insonning an'anaviy mohiyati yangi ma'nolar bilan boyib, uning imkoniyatlari kengaymoqda. Biroq ushbu jarayon bir qirrali emas: sun'iy intellekt ta'lim, tibbiyot, ijtimoiy boshqaruv va innovatsiya sohalarida ulkan imkoniyatlar ochishi bilan birga, ijtimoiy

tengsizlikni kuchaytirishi, ma'naviy xavflarni keltirib chiqarishi va shaxsiy erkinlikni cheklashi ehtimoli ham mavjud.

Futurologik modellar tahlili shuni ko'rsatadiki, inson va sun'iy intellekt munosabatlarini turli ssenariylarda tasavvur qilish mumkin. Optimistik ssenariyda inson va sun'iy intellekt sinergiyasi orqali yangi sivilizatsion bosqichga qadam qo'yilishi mumkin bo'lsa, pessimistik ssenariyda insoniyat o'z mohiyatidan ayrilishi va axloqiy qadriyatlarni yo'qotish xavfi namoyon bo'ladi. Realistik yondashuv esa ushbu jarayonning ijobiy va salbiy qirralari uyg'un holda kechishini nazarda tutadi.

Shuningdek, milliy va global darajadagi tahlillar ko'rsatmoqdaki, sun'iy intellektdan samarali foydalanishning asosiy vazifasi inson qadr-qimmati, shaxsiy huquq va ma'naviy me'yorlarni muhofaza qilish bilan uzviy bog'liq. Agar ushbu prinsiplar ta'minlansa, sun'iy intellekt insoniyatning salohiyatini yangi bosqichga olib chiquvchi kuchga aylanishi mumkin. Demak, natijalarga ko'ra, sun'iy intellektning kelajakdagi namoyon bo'lishi futurologik tafakkurni chuqurlashtiradi, inson salohiyatining transformatsiyasiga turtki beradi va insoniyat taqdirini hal qiluvchi strategik omil sifatida o'z o'rnini topadi.

Xulosa. Futurologik tafakkurda sun'iy intellektning namoyon bo'lishi masalasi inson va insoniyatning kelajakdagi qiyofasi, salohiyati hamda ma'naviy-axloqiy qadriyatlari bilan uzviy bog'liqdir. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt faqatgina texnika va texnologiya sohasiga xos jarayon emas, balki inson tafakkuri, ijtimoiy munosabatlar va sivilizatsion rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida ko'rib chiqilishi zarur. U kognitiv va ijodiy imkoniyatlarni kengaytirishi, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni tezlashtirishi va inson salohiyatini rivojlantirishi mumkin. Biroq shu bilan birga, ma'naviy xavflar, ijtimoiy tengsizlik, shaxsiy erkinlik va axloqiy me'yorlarga tahdid kabi salbiy oqibatlar ham yuzaga kelishi ehtimoli mavjud.

Futurologik nuqtai nazardan sun'iy intellektning istiqbollari turli ssenariylarda namoyon bo'ladi: optimistik qarashlarda inson va sun'iy intellekt uyg'unligi yangi sivilizatsion bosqichni yaratishi mumkin bo'lsa, pessimistik ssenariyda insonning mohiyati va qadriyatlari yo'qolishi xavfi mavjud. Realistik yondashuv esa ushbu jarayonda ijobiy va salbiy tendensiyalar uyg'un holda kechishini ko'rsatadi. Shu ma'noda, insoniyat oldida turgan asosiy vazifa sun'iy intellektdan foydalanish jarayonida axloqiy va huquqiy chegaralarni aniq belgilash, inson qadr-qimmatini ustuvor mezon sifatida muhofaza qilish va uning salohiyatini rivojlantirishga xizmat qildirishdan iborat.

Shuning uchun futurologik tafakkurda sun'iy intellektning namoyon bo'lishi inson salohiyatining transformatsiyasi bilan uzviy bog'liq jarayon sifatida baholanishi lozim. Agar bu jarayon ilmiy-amaliy asosda, ma'naviy va huquqiy me'yorlarga suyangan holda boshqarilsa, sun'iy intellekt insoniyatning yangi sivilizatsion taraqqiyotiga kuchli turtki bo'lishi mumkin. Demak, sun'iy intellekt insoniyat taqdirini hal qiluvchi asosiy omillardan biri sifatida faqat texnik vosita emas, balki ijtimoiy-falsafiy va madaniy jarayonning ajralmas qismi sifatida ham namoyon bo'ladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Flechtheim O. *History and Futurology*. – Meisenheim: Hain, 1966. – 312 p.
2. Toffler A. *Future Shock*. – New York: Random House, 1970. – 505 p.
3. Bell D. *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. – New York: Basic Books, 1973. – 507 p.

4. Wallerstein I. *World-Systems Analysis: An Introduction*. – Durham: Duke University Press, 2004. – 126 p.
5. Bostrom N. *Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies*. – Oxford: Oxford University Press, 2014. – 390 p.
6. Kurzweil R. *The Singularity is Near: When Humans Transcend Biology*. – New York: Viking Press, 2005. – 652 p.
7. Xolmirzaev X.N. The importance of social norms and human values in artificial intelligence systems // FarDU ilmiy xabarlari jurnali. – 2025. – № 2. – P. 32–36. DOI: https://doi.org/10.56292/SJFSU/vol31_iss2/445
8. Атаева С.Х., Шодмонов Ф.Ж. Тиббиётда сунъий интеллект // *Science and Innovation*. – 2024. – Vol. 4. – № 2. – С. 47–52.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).